

MYŚLAĆ Z JANEM PAWŁEM II

komitet redakcyjny

dr Dariusz Karłowicz (przewodniczący), dr hab. Marek A. Cichocki, dr hab. Dariusz Gawin

G. RAVASI, J. FINNIS, R. WILLIAMS, M.A. CICHOCKI,
J. CAVADINI, F. DAGUET, C. DELSOL, R. BRAGUE,
R. CRISTIN, D. GAWIN

MYŚLAĆ Z JANEM PAWŁEM II

REDAKCJA DARIUSZ KARŁOWICZ

Angelicum
Teologia Polityczna
Rzym-Warszawa 2021

SPIS TREŚCI

Wstęp. Myśląc z Janem Pawłem II

Dariusz Karłowicz 11

9

1. Dlaczego chrześcijaństwo potrzebuje kultury?

Kard. Gianfranco Ravasi 15

2. Jan Paweł II i podstawy etyki

John Finnis. 37

3. Współczesny Areopag

Abp Rowan Williams 75

4. Tożsamość europejska. Północ–Południe, Wschód–Zachód: główne linie podziału

Marek A. Cichocki. 103

5. Papież św. Jan Paweł II, Sobór Watykański II i kryzys współczesności

John Cavadini. 125

6. Teologia polityczna od św. Tomasza do Jana Pawła II i Benedykta XVI

François Daguet OP 149

7. Koniec chrześcijańskiego świata	
Chantal Delsol	175
8. Znaczenie sztuki w nowożytnym chrześcijaństwie	
Rémi Brague	195
9. Europa formalna i Europa witalna. Tradycja jako podstawa tożsamości	
Renato Cristin	215
10. Fenomen Solidarności	
Dariusz Gawin	241

WSTĘP. MYŚLAĆ Z JANEM PAWŁEM II

Dariusz Karłowicz

Spór o to, czy św. Jan Paweł II zasługuje na przydomek „Wielki”, nie wydaje się trudny do rozstrzygnięcia. Świętość życia, rozmach i głębia jego nauczania, skala duszpasterskiej misji i wreszcie wpływ, jaki wywarł na świat, nie pozostawiają wątpliwości, że mamy do czynienia z niezwykłym pontyfikatem.

Jednak oddanie sprawiedliwości wyjątkowemu znaczeniu życia i myśli św. Jana Pawła II to dopiero początek drogi. Mowa wszak o dziele, które nie jest i nie powinno się stać zamkniętym rozdziałem, ale wyzwaniem. Pytanie o to, co stanie się z jego dziedzictwem jest w oczywisty sposób skierowane do nas, do pokoleń uformowanych przez św. Jana Pawła II, do ludzi, od których dziś w znacznym stopniu zależy dalsza historia jego dzieła. Co powinniśmy robić, by tego dziedzictwa nie zaprzepaścić?

Z pewnością konieczne są badania pomagające lepiej zrozumieć to, co św. Jan Paweł II napisał i czego dokonał. Biorąc pod uwagę wielkość dorobku możemy śmiało przyjąć, że badania nad tym pontyfikatem dopiero się zaczęły. Ale życie i myśl Karola Wojtyły to z pewnością sprawa zbyt poważna, żeby zostawić ją wyłącznie historykom. Święty Jan Paweł II potrzebny jest nam dzisiaj nie tylko jako przedmiot badań, ale jako świadek Chrystusa, jako myśliciel, artysta, duchowy przewodnik, znawca

i krytyk współczesności, doradca i wreszcie ciągle żywe źródło niezwykle aktualnych inspiracji.

Dlatego kiedy 18 maja 2020 roku w stulecie urodzin Karola Wojtyły na Wydziale Filozofii Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu, na rzymskim Angelicum powoływaliśmy Instytut Kultury św. Jana Pawła II, naszym celem było stworzenie żywego ośrodka refleksji nad najważniejszymi problemami współczesnego Kościoła i świata, miejsca, gdzie myśleć się będzie nie tylko o św. Janie Pawle II, ale wraz z nim.

Angelicum – renomowana uczelnia, której korzenie sięgają prowadzonego przez św. Tomasza z Akwinu studium conventuale, gdzie swój doktorat napisał młody ksiądz Karol Wojtyła, dziś miejsce studiów młodzieży z blisko stu krajów świata – wydawało się doskonałym miejscem do podjęcia głębokiej i poważnej refleksji inspirowanej nauką św. Jana Pawła II. Tu, w rok po otwarciu Instytutu Kultury św. Jana Pawła II, a więc w roku akademickim 2021–2022, otworzyliśmy roczne interdyscyplinarne JP2 Studies, gdzie prowadzimy nasze seminaria i wykłady.

Mam zaszczyt oddać w Państwa ręce zbiór dziesięciu wykładów z cyklu JP2 Lectures, które wygłoszone zostały w pierwszym roku działalności rzymskiego Instytutu Kultury św. Jana Pawła II. Do udziału w tym cyklu zapraszamy najwybitniejszych myślicieli naszej doby, którzy w dialogu z myślą św. Jana Pawła II podejmują się namysłu zarówno nad tym, co w jego dziele intrygujące i żywe, jak i nad tym, co szczególnie ważne, piękne i trudne dzisiaj – we współczesnym Kościele i świecie.

Pragnę wyrazić wielką wdzięczność wybitnym myślicielom, którzy wnieśli swój wkład do tego tomu. Mam nadzieję, że zebrane tu teksty doskonale ilustrują zamysł planowanego na kolejne lata cyklu. Chrześcijańska refleksja nad kulturą współczesną, która stanowi treść otwierającego cykl JP2 Lectures wykładu przewodniczącego Papieskiej Rady Kultury

Wstęp. Myśląc z Janem Pawłem II

Dariusz Karłowicz

kard. Gianfranca Ravasio; przenikliwe studium etyki Jana Pawła II pióra prof. Johna Finnisa (Oxford University); wychodzący od ateńskiego epizodu podróży św. Pawła esej bp. prof. Rowana Williama (Cambridge University) o chrześcijaństwie na współczesnym Areopagu; wykład o duchowej geografii Europy prof. Marka Cichockiego (Collegium Civitas); tekst prof. Johna Cavadiniego (Notre Dame University) o św. Janie Pawle II, Soborze Watykańskim II i kryzysie współczesności; szkic o. prof. François Dagueta OP (Instytut Katolicki w Tuluzie) o historii chrześcijańskiej teologii politycznej od św. Tomasza z Akwinu do Benedykta XVI; wykład prof. Chantal Delsol (Uniwersytet Marne-la-Vallée) stanowiący refleksję nad końcem chrześcijańskiego świata; wykład prof. Remiego Brague'a (Sorbona, Uniwersytet Ludwika Maksymiliana) o znaczeniu sztuki w chrześcijaństwie i poza nim; esej prof. Renata Cristina (Uniwersytet w Trieście) o konkurujących ze sobą wizjach tożsamości Europy i wreszcie wykład prof. Dariusza Gawina (Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk) o filozoficznym znaczeniu polskiej Solidarności (1980–1981) – to nie tylko znakomite teksty, ale również niezwykle ważne aspekty całego spektrum tematów, które chcielibyśmy w cyklu JP2 Lectures podejmować.

Na koniec chciałbym gorąco podziękować władzom Angelicum za wielką życzliwość, z jaką spotkała się inicjatywa powołania Instytutu Kultury św. Jana Pawła II i pomoc, jaką świadczą w jego codziennej działalności. Wyrazy wdzięczności kieruję do rektora Angelicum w latach 2017–2021 o. prof. Michała Palucha OP, do obecnego rektora o. prof. Thomasa Josepha White'a OP, do dziekana Wydziału Filozofii o. prof. Serge'a-Thomasa Bonino OP i pierwszego dyrektora Instytutu o. prof. Ryszarda Rybki OP oraz wielu przychylnych nam osób z grona profesorów i pracowników Angelicum. W tej liczbie wymienić tu muszę przede wszystkim prorektor Angelicum siostrę Helen Alford OP, dziekan Wydziału Teologii siostrę

Catherine Joseph Droste OP, oraz dziekana Wydziału Nauk Społecznych Alejandra Crosthwaite'a OP Na szczególne podziękowania zasługuje o. Benedict Croell OP, którego wsparcie jest dla nas nieocenione.

Ogromnie dziękuję również ojcom, którzy zgodzili się na współprowadzenie ze mną kolejnych wykładów i towarzyszących im dyskusji. Dziękuję zakonnikom: Hiacyntowi Destevelle'owi OP, Dominikowi Holtzowi OP, Piotrowi Janasowi OP, Justinowi Schembriemu OP, Ezrze Sullivanowi OP, Mariuszowi Tabaczkowi OP.

Wyrazy wdzięczności należą się prywatnym sponsorom z Polski, których hojności Instytut Kultury św. Jana Pawła II zawdzięcza swoje istnienie. Podziękowania dla wszystkich przyjaciół i darczyńców składam na ręce głównych mecenasów Instytutu Kultury św. Jana Pawła II, członków Rady Fundatorów: Krzysztofowi Domareckiemu, Jolancie i Mirosławowi Gruszkom, Wojciechowi Piaseckiemu i Tomaszowi Zdziebkowskiemu.

Last but not least z wdzięcznością wspomnieć pragnę zespół organizatorów JP2 Lectures ze współpracującą z Instytutem Kultury św. Jana Pawła II Fundacją Świętego Mikołaja. Mam na myśli osoby, które zajmują się organizacją wykładów, tłumaczeniem, umieszczeniem ich w sieci, reklamą oraz pracami związanymi z przygotowaniem niniejszej publikacji. Z całego serca dziękuję dyrektor Fundacji Joannie Paciorek oraz Aleksandrze Boguckiej, Marcie Broniewskiej, Natalii Chruścickiej, Małgorzacie Czajkowskiej, Monice Dąbrowskiej, Karolowi Grabiasowi, Tomaszowi Herbichowi, Monice Madej-Wójcik, Mikołajowi Marczakowi, Hannie Nowak, Mikołajowi Rajkowskiemu, Izabeli Stawickiej, Michałowi Strachowskiemu, Adamowi Talarowskiemu i Krzysztofowi Wojciechowskiemu.